

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 - 2020), преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално икономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план.

Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са широко обхватни мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултати от неформално обучение и формално учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен Механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилия им за справяне с това явление.

❖ **Рискове:**

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни;
2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност;
3. Координираните мерки на всички нива;
4. Проследяване на напредъка на ниво училище.

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегически и нормативни документи в две основни направления:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в ОУ., Шандор Петьофи, гр. Хасково “ чрез:

- ✓ анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система;
- ✓ идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях и планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане.

2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:

- 2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.
- 2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество
- 2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.

ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории:

1. Икономически причини;
2. Социални причини;
3. Образователни причини;
4. Етнокултурни причини;
5. Институционални причини;
6. Причини, свързани със здравния статус.

➤ Социално-икономически причини:

- затрудненията при усвояване на учебния материал;
- слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;
- ниските доходи - невъзможност за покриване на разходите;
- поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;

- използване на детето, не посещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа.).

➤ **Образователните причини:**

- наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;
- възможност за обучение в професионална паралелка;
- етнокултурни причини:
- по-ранното стъпване в брак;
- по-ниска ценност на образованието.

➤ **Психологически причини:**

- чувство за неуспех;
- отчуждение от натрупания училищен опит, неувереност в себе си;
- самовъзприемане: „ нямах късмет “,
- усещане за ограничен контрол върху събитията.

➤ **Институционални причини:**

Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище; недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система. Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координацията между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище.

➤ **Причини, свързани със здравния статус:**

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца. Тук се включват и всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на

принципите на приобщаващото образование.

Дейности по настоящата програма:

- **всеобхватност на дейностите** - осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес;

- **публичност и прозрачност на цялостната политика** - чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики;

- **обратна връзка** с институции, родители, училищен психолог, класни ръководители, ученици и учители;

- **приемственост** - чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция;

- **идентифициране на рисковите фактори** - доклад анализи на училищния психолог и класни ръководители.

Политиките и мерките, които ОУ „Шандор Петьофи“ предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в ОУ „ Шандор Петьофи“, произтичащи от: Семейни и социални причини:

1. *Възможно е нежелание на родителите* детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици; по-ниска самооценка, невъзможност за прибиране в населеното място - загубване на детето.

Мерки: Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на децата, веднага след постъпването им в училище, усилена работа на екипите с децата със специални образователни потребности.

2. *Трудова миграция на родителите.* Напускане на единия или/и двамата родители на страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на децата.

Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни, с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето“ при необходимост, а при възникване на противообществени прояви на тези деца - Детска педагогическа стая.

3. *Липса на грижи* от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството;

Мерки: Оказване на социална помощ - чрез дарения, грижи за изхранването на тези деца от фирмата - доставчик на закуски и обяд, както и получаване на социални стипендии.

4. *Недостатъчна образованост на родителите* и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден - домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи.

Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези деца за посещаване целодневната форма на организация в училище; търсене на непрекъснати разширени срещи с тези родители с ръководство, класни ръководители, училищен психолог и мотивиране и приобщаване към училищната общност.

5. *Влошени взаимоотношения в семейството на детето* - побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител, заедно с психолога и педагогическия съветник, поемат ангажимент за детето да се осигури нормална и спокойна среда на живот като уведомят за случващото се съответните органи и поемат грижите за детето в образователната институция.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ПОДКРЕПА НА УЧЕНИЦИТЕ, ЗАСТРАШЕНИ ОТ РАННО УЧИЛИЩНО ОТПАДАНЕ И ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОЗИТИВНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

Дейности за реализиране на мерките и политиките	Изпълнител/и	Срок
1. Сформиране на училищни екипи за подкрепа на личностното развитие на ученици в риск съгласно разпоредбите на ЗПУО и Наредбата за приобщаващото образование.	Директор	При необходимост през учебната година
2. Своевременно идентифициране на признаците за изоставане в усвояването на учебното съдържание и застрашеност от отпадане.	Класни ръководители	През учебната година
3. Утвърждаване на позитивна дисциплина – използване на мерки и подходи, гарантиращи изслушване на ученика, осъзнаване на причините за проблемното му поведение и предоставяне на възможност за усвояване на добри поведенчески модели спрямо себе си и останалите.	Класни ръководители Ръководители групи в ЦОУД	През учебната година

4. Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти– обсъждане на проблеми и обмяна на добри практики при работата им с едни и същи ученици с цел повишаване на ефективността на педагогическите подходи.	Класни ръководители Ръководители групи в ЦОУД, Училищен психолог	През учебната година
5. Провеждане на задължителна индивидуална допълнителна работа по съответните предмети, предоставяща възможност за темп на работа, съобразен с нивото и особеностите на ученика, застрашен от отпадане.	Класни ръководители	При необходимост през учебната година
6. Управление на информацията за преждевременно напусналите училище и актуализиране на базата данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/; Координиране действията на класните ръководители с тези на педагогическия съветник и училищното ръководство;	Директор ЗДУД Класни ръководители Училищен психолог	В началото на учебната година и при необходимост.
8. Прилагане на нови подходи в работата с родителите: - участие в дейността на обществения съвет; - алтернативни родителски срещи; - работа с родителската общност на децата от начален етап	Класни ръководители Училищен психолог	През учебната година
9. „Училище за родители“ в част от паралелките. - индивидуална работа с родители на застрашени от отпадане деца.	Класни ръководители Училищен психолог	При необходимост през учебната година
10. Превръщане на училището в приятно и желано място за учениците чрез използване на иновативни методи и форми за предаване, преподаване и получаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания;	Ръководители на групи в ЦОУД, учители, Училищен психолог	През учебната година
11. Повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна интерактивна среда	Класни ръководители Ръководители групи в ЦОУД	През учебната година
12. Включване на учениците в риск от отпадане в специфични училищни дейности: - за изява на творческия им потенциал – училищни празници, състезания, конкурси и др. ; - в инициативи, насочени към гражданско, екологично, патриотично възпитание; - за кариерно ориентиране и консултиране; - за превенция на рисковете и здравословни житейски избори.	Класни ръководители Ръководители групи в ЦОУД, Училищен психолог	През учебната година
13. Поставяне на ученика в активна позиция по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал, активна дейност в краткосрочни и дългосрочни, групови или индивидуални проектни дейности.	Класни ръководители Ръководители групи в ЦОУД	През учебната година

<p>14. Създаване на подкрепяща среда за учениците със СОП и условия за приобщаващо образование за ученици в риск от отпадане:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изготвяне на индивидуални учебни програми и планове за подкрепа за личностното развитие на учениците в риск и с ниска мотивация; - консултиране и допълнителна работа; - недопускане на прояви на агресия и тормоз. 	<p>Класни ръководители Координатори в НЕ и ПЕ Училищен психолог</p>	<p>През учебната година</p>
<p>15. Ангажиране на Ученическия съвет с дейности за превенция на преждевременното напускане на училище;</p>	<p>Училищен психолог ръководители на ученическия съвет</p>	<p>През учебната година</p>
<p>16. Повишаване на уменията на педагогическите специалисти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за работа с ученици с различни обучителни затруднения; - за успешно взаимодействие между училището и семейството. 	<p>Педагогически специалисти</p>	<p>Съгласно плана за квалификация</p>
<p>17. Обхват на учениците, подлежащи на задължително училищно обучение до 16-годишна възраст:</p> <ul style="list-style-type: none"> - отразяване на движението на учениците; - проследяване на преместването, писма от/до приемащите училища и съответните общини. 	<p>Класни ръководители Училищен психолог Социален работник</p>	<p>През учебната година</p>
<p>18. Осигуряване на подкрепа на класни ръководители и учители в работата с ученици в риск:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование. ● Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение. ● Създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти; класови тренинги, насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности; ● Възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се чувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват; ● Приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните обществено-икономически условия. 	<p>Училищен психолог Класни ръководители Ръководители групи в ЦОУД</p>	<p>През учебната година</p>
<p>19. Изработване на индивидуален тематичен план и календарен график за преодоляване на изоставането, съобразен с потребностите на конкретния ученик</p>	<p>Класни ръководители</p>	<p>При необходимост</p>
<p>20. Провеждане на консултация на училищния психолог с тези ученици за установяване на проблема.</p>	<p>Училищен психолог</p>	<p>При необходимост</p>

21. Уведомяване на институциите (Община, МКБППМН, Дирекция „Социално подпомагане“, РУО) за прилагане на законови лостове по отношение на родителите, които не осигуряват присъствието на децата си в училище.	Класни ръководители	При необходимост
22. Работа с родителите, които не осигуряват присъствието на децата си в училище: <ul style="list-style-type: none"> ● информирание и консултиране на родителите по изпълнение на задълженията за осигуряване присъствието на децата им в училище, отговорности и превенция; ● сключване на споразумение между училището и родителите, в което се фиксират ангажиментите на страните по превенция на отпадането. 	Класни ръководители Социален работник Училищен психолог	При необходимост
23. Подготовка на учениците за продължаване на образованието - професионалното ориентиране на учениците, завършващи основно образование, съобразно техните интереси и възможности. Осигуряване на професионално консултиране и ориентиране	Класни ръководители	През учебната година
24. Акцентиране върху обучението по гражданско и здравно образование за учениците от начален и прогимназиален етап чрез беседи, срещи и интерактивни дейности. Разглеждане в Час на класа на теми, свързани с: превенция на насилието; неправомерните действия, характерни за малолетните и непълнолетните ученици; опасностите от сърфиране в интернет, както и други рискови прояви, които могат да застрашат децата и да доведат до отпадането им от училище, както и теми, свързани с гражданското образование /здравно образование и възпитание/.	Класни ръководители Училищен психолог	През учебната година
25. Активно участие на ученическия съвет в планирането, популяризацията и реализацията на различни инициативи с широко обществено значение: <ul style="list-style-type: none"> ● Благотворителни каузи, базари, включване в различни дейности според училищния план за гражданско, здравно и интеркултурно възпитание. ● Организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес. 	Училищен психолог Ръководители на ученическия съвет Класни ръководители	През учебната година
26. Оказване на подкрепа в процеса на създаване на екипност в паралелките - провеждане на тренинги за създаване на екипност, доверие, подобряване на модела на общуване и възпитаване в толерантност.	Училищен психолог Класни ръководители	През учебната година
27. Подпомагане преминаването на учениците от петите класове от начален към прогимназиален етап на обучение, чрез провеждане на тренинги за адаптация и екипност от педагогическия съветник и училищните психолози	Училищен психолог Класни ръководители 4. и 5. клас	През учебната година
28. Популяризиране на добрите постижения на учениците в сайта и страницата във Фейсбук на училището.	Класни ръководители, училищен администратор	През учебната година